

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tionde avdelningen)

den 6 februari 2014*

”Begäran om förhandsavgörande — Bolagsrätt — Direktiv 78/660/EEG — Offentliggörande av sammanställd årsredovisning för vissa typer av bolag — Tillämpning av reglerna om offentliggörande av sådan årsredovisning vad rör bolag som lyder under en medlemsstats lagstiftning och som ingår i en koncern där moderbolaget lyder under en annan medlemsstats lagstiftning”

I mål C-528/12,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Landgericht Bonn (Tyskland) genom beslut av den 12 november 2012, som inkom till domstolen den 21 november 2012, i målet

Mömax Logistik GmbH

mot

Bundesamt für Justiz,

DOMSTOLEN (tionde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden E. Juhász (referent) samt domarna A. Rosas och C. Vajda,

generaladvokat: P. Mengozzi,

justitiesekreterare: handläggaren K. Malacek,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 14 november 2013,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Mömax Logistik GmbH, genom H. Meichelbeck, Wirtschaftsprüfer, och W. Krauß, Rechtsanwalt,
- Bundesamt für Justiz, genom H.-J. Friehe, i egenskap av ombud,
- Tysklands regering, genom T. Henze och J. Kemper, båda i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom G. Braun och K.-P. Wojcik, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: tyska.

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 49 FEUF och artikel 57 i rådets fjärde direktiv 78/660/EEG av den 25 juli 1978 grundat på artikel 54.3 g i fördraget om årsbokslut i vissa typer av bolag (EGT L 222, s. 11; svensk specialutgåva, område 17, volym 1, s. 17), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/46/EG av den 14 juni 2006 (EUT L 224, s.1) (nedan kallat direktiv 78/660).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Mömax Logistik GmbH (nedan kallat Mömax Logistik) och Bundesamt für Justiz (förbundsämbetsverket för justitiefrågor). Målet rör skyldigheten att offentliggöra årsbokslut per den 31 mars 2009 i den elektroniska versionen av den tyska officiella tidningen (*Bundesanzeiger*).

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 Artikel 47.1 i direktiv 78/660 har följande lydelse:

”Vederbörligen fastställt årsbokslut, förvaltningsberättelsen och en berättelse avgiven av den person som är ansvarig för revisionen av räkenskaperna skall offentliggöras enligt varje medlemsstats lagstiftning i överensstämmelse med artikel 3 i [rådets första direktiv 68/151/EEG av den 9 mars 1968 om samordning av de skyddsåtgärder som krävs i medlemsstaterna av de i artikel 58 andra stycket i fördraget avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen, i syfte att göra skyddsåtgärderna likvärdiga inom gemenskapen (EGT L 65, s. 8; svensk specialutgåva, område 17, volym 1, s. 3)].

...”

- 4 I artikel 50b i detta direktiv föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall säkerställa att ledamöterna av ett företags förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan kollektivt har skyldighet att se till att årsredovisningen, förvaltningsberättelsen samt, om den lämnas separat, företagsstyrningsrapporten som skall lämnas enligt artikel 46a upprättas och offentliggörs i enlighet med kraven i detta direktiv och, i tillämpliga fall, i enlighet med internationell redovisningsstandard som antagits i enlighet med [Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1606/2002 av den 19 juli 2002 om tillämpning av internationella redovisningsstandarder (EGT L 243, s. 1)]. Sådana organ skall handla inom ramen för den behörighet som tillkommer dem enligt nationell lagstiftning.”

- 5 Artikel 57 i direktivet har följande lydelse:

”Trots vad som gäller enligt [direktiv 68/151] och [rådets andra direktiv 77/91/EEG av den 13 december 1976 om samordning av de skyddsåtgärder som krävs i medlemsstaterna av de i artikel 58 andra stycket i fördraget avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen när det gäller att bilda ett aktiebolag samt bevara och ändra dettas kapital, i syfte att göra skyddsåtgärderna likvärdiga (EGT L 26, 1977, s. 1; svensk specialutgåva, område 17, volym 1, s. 7)] behöver en medlemsstat inte tillämpa föreskrifterna i det här direktivet om innehåll, revision och offentliggörande av årsbokslut på bolag som lyder under dess lagstiftning och är dotterföretag enligt

[rådets sjätte direktiv 83/349/EEG av den 13 juni 1983 grundat på artikel 54.3 g i fördraget om sammanställd redovisning (EGT L 193, s. 1; svensk specialutgåva, område 17, volym 1, s. 59)] om följande villkor är uppfyllda:

- a) Moderföretaget skall lyda under en medlemsstats lagstiftning.
- b) Alla aktieägare eller delägare i dotterföretaget skall ha förklarat att de går med på detta undantag. En sådan förklaring skall lämnas för varje räkenskapsår.
- c) Moderföretaget skall ha förklarat att det ansvarar för de förpliktelser som dotterföretaget har åtagit sig.
- d) De i b och c angivna förklaringarna skall offentliggöras av dotterföretaget enligt medlemsstatens lagstiftning i överensstämmelse med artikel 3 i [direktiv 68/151].
- e) Dotterföretaget skall omfattas av den sammanställda redovisning som moderföretaget upprättar enligt [direktiv 83/349].
- f) Undantaget skall anges i en not till den av moderföretaget upprättade sammanställda redovisningen.
- g) Den i e angivna sammanställda redovisningen, sammanställda förvaltningsberättelsen och sammanställda revisionsberättelsen skall offentliggöras av dotterföretaget enligt medlemsstatens lagstiftning i överensstämmelse med artikel 3 i [direktiv 68/151].”

Tysk rätt

- 6 264 § stycke 3 i den tyska handelsbalken (Handelsgesetzbuch, nedan kallad HGB), i den lydelse som är tillämplig i målet vid den nationella domstolen, har följande lydelse:

”Ett kapitalbolag som är dotterbolag till ett moderbolag som enligt 290 § [HGB] är skyldigt att upprätta en sammanställd redovisning, är inte skyldigt att tillämpa bestämmelserna i förevarande underavsnitt samt underavsnitt 3 och 4 i förevarande avsnitt om

1. alla bolagsmän i dotterbolaget har lämnat samtycke till undantaget för det aktuella räkenskapsåret och beslutet har offentliggjorts i enlighet med 325 §,
2. moderbolaget är skyldigt att täcka underskott i enlighet med 302 § i aktiebolagslagen eller har åtagit sig detta frivilligt, och denna förklaring har offentliggjorts i enlighet med 325 §,
3. dotterbolaget, enligt bestämmelserna i detta stycke, omfattas av den sammanställda redovisningen, och
4. undantaget för dotterbolaget
 - a) har angivits i en not till den av moderbolaget upprättade sammanställda redovisningen som har offentliggjorts genom ingivande till utgivare av den elektroniska versionen av *Bundesanzeiger* i enlighet med 325 §, och
 - b) dessutom har meddelats i den elektroniska versionen av *Bundesanzeiger* för dotterbolaget med hänvisning till denna bestämmelse och med angivande av moderbolaget.”

7 290 § stycke 1 HGB har följande lydelse:

”De legala företrädarna för ett kapitalbolag (moderbolag) med säte inom landet ska, om detta direkt eller indirekt kan utöva ett avgörande inflytande på ett annat företag (dotterbolag), inom de första fem månaderna av koncernens räkenskapsår upprätta en sammanställd redovisning och en förvaltningsberättelse för koncernens gångna räkenskapsår. Om moderbolaget är ett kapitalbolag, i den mening som avses i 325 § stycke 4 första meningen, ska den sammanställda redovisningen och förvaltningsberättelsen för koncernens gångna räkenskapsår upprättas inom de första fyra månaderna av koncernens räkenskapsår.”

8 I 302 § stycke 1 i aktiebolagslagen (Aktiengesetz) av den 6 september 1965 (BGBl. 1965 I, s. 1089), i dess lydelse enligt 3 § i lagen av den 20 december 1996 (BGBl. 2012 I, s. 2751), föreskrivs följande:

”Om det föreligger ett avtal om kontroll eller om vinstöverföring, så ska motparten under avtalstiden varje år kompensera årets underskott, försåvitt detta underskott inte kan kompenseras genom andra outdelade vinstmedel som tillskrivits motparten under avtalstiden.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

- 9 Bolaget Lutz Service GmbH (nedan kallat Lutz Service) är moderbolaget till Mömax Logistik, som tillhandahåller it-tjänster åt Lutz-koncernen, vars huvudverksamhet är möbelförsäljning.
- 10 Genom skrivelse av den 26 augusti 2010, vilken mottogs den 1 september 2010, fastställde Bundesamt für Justiz en frist på sex veckor för Mömax Logistik att inge de räkenskapshandlingar per balansdagen den 31 mars 2009 som krävdes enligt 325 § HGB till utgivaren av den elektroniska versionen av *Bundesanzeiger* för offentliggörande i denna tidning. Mömax Logistik begärde omprövning av detta beslut genom skrivelse av den 6 oktober 2010. Bolaget åberopade undantaget i 264 § stycke 3 HGB, eftersom det omfattades av den sammanställda redovisningen från Lutz Service, som har sitt säte i Wels (Österrike).
- 11 Lutz Service upprättade en sammanställd redovisning för räkenskapsåret 1 april 2008–31 mars 2009, vilken bland annat omfattar Mömax Logistiks årsredovisning. Denna sammanställda redovisning för Lutz Service offentliggjordes i den elektroniska versionen av *Bundesanzeiger*. Undantaget för Mömax Logistik angavs i en not till den sammanställda redovisningen. Vidare åtog sig Lutz Service att frivilligt täcka underskott i Mömax Logistik i enlighet med 302 § i aktiebolagslagen av den 6 september 1965. Även denna förklaring har offentliggjorts. Dessutom meddelades för Mömax Logistiks räkning i den elektroniska versionen av *Bundesanzeiger* att bolaget utnyttjade undantaget med hänvisning till 264 § stycke 3 HGB och med angivande av Lutz Service som moderbolag. I meddelandet nämndes även att den sammanställda redovisningen från Lutz Service hade offentliggjorts. Mömax Logistiks ägare godkände användningen av det undantag som föreskrivs i 264 § stycke 3 HGB för räkenskapsåret 1 april 2008–31 mars 2009. Detta beslut har offentliggjorts.
- 12 Bundesamt für Justiz fann i sitt omprövningsbeslut av den 13 december 2010 att det inte förelåg skäl att ändra det tidigare beslutet samt ålade Mömax Logistik böter på 2 500 euro med motiveringen att eftersom moderbolaget inte har sitt säte i Tyskland, är Mömax Logistik inte undantaget från skyldigheten att offentliggöra sin redovisning enligt 264 § stycke 3 HGB, jämförd med 290 § HGB.
- 13 Mömax Logistik begärde förnyad omprövning vid Bundesamt für Justiz genom skrivelse av den 27 december 2010. Bolaget gjorde gällande att 264 § stycke 3 HGB, jämförd med 290 § HGB, har införlivat artikel 57.1 i direktiv 78/660 på ett sätt som strider mot unionsrätten, och i synnerhet etableringsfriheten.

- 14 Bundesamt für Justiz vidhöll vid omprövningen sitt beslut. Myndigheten ansåg bland annat att skillnaden i behandling av ett dotterbolag som har sitt moderbolag i Tyskland och ett dotterbolag som har sitt moderbolag i en annan medlemsstat är motiverad av tvingande skäl av allmänintresse.
- 15 Under dessa omständigheter beslutade Landgericht Bonn att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

”Kan en nationell lagstiftning, enligt vilken ett bolag som lyder under den aktuella medlemsstatens lagstiftning endast är undantaget från bestämmelserna i artikel 57.1 i direktiv 78/660 om innehåll, revision och offentliggörande av årsbokslut om dess moderbolag lyder under samma medlemsstats lagstiftning och har upprättat en sammanställd redovisning i enlighet med denna lagstiftning, anses förenlig med etableringsfriheten (artikel 49 FEUF)?”

Prövning av tolkningsfrågan

Upptagande till sakprövning

- 16 Bundesamt für Justiz och den tyska regeringen anser att tolkningsfrågan är hypotetisk och således inte kan upptas till sakprövning. De har därvid gjort gällande att villkoren för att tillämpa 264 § stycke 3 HGB inte är uppfyllda i målet vid den nationella domstolen, eftersom Mömax Logistik inte inom föreskriven tidsfrist har ingett en förklaring från moderbolaget att det övertar dotterbolagets förluster under det aktuella räkenskapsåret, vilket är en förutsättning för att kunna åberopa det undantag som föreskrivs i denna bestämmelse.
- 17 I detta hänseende erinrar EU-domstolen om att det framgår av fast rättspraxis att det förfarande som har införts genom artikel 267 FEUF utgör ett medel för samarbete mellan EU-domstolen och de nationella domstolarna, genom vilket EU-domstolen tillhandahåller de nationella domstolarna de uppgifter om unionsrättens tolkning som de behöver för att kunna avgöra anhängiga tvister (se, bland annat, dom av den 19 december 2013 i mål C-279/12, *Fish Legal* och *Shirley*, punkt 29).
- 18 Nationella domstolars frågor om tolkningen av unionsrätten presumeras vara relevanta. Dessa frågor ställs mot bakgrund av den beskrivning av omständigheterna i målet och tillämplig lagstiftning som den nationella domstolen på eget ansvar har lämnat och vars riktighet det inte ankommer på EU-domstolen att pröva. En begäran om förhandsavgörande från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågorna är hypotetiska eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (se, bland annat, domen i det ovannämnda målet *Fish Legal* och *Shirley*, punkt 30).
- 19 Såsom framgår i punkt 12 ovan har den hänskjutande domstolen i förevarande fall angett att skälet till att Bundesamt für Justiz vidhöll sitt beslut och inte godtog Mömax Logistiks argument att bolaget omfattas av undantaget från skyldigheten att offentliggöra dess räkenskaper enligt tysk rätt var att dess moderbolag inte har sitt säte i Tyskland. Nämnda domstol har även angett att om det visar sig att de nationella bestämmelser som är i fråga i det mål den har att avgöra strider mot unionsrätten, så måste beslutet att ålägga Mömax Logistik böter upphävas.
- 20 Den nationella domstolen fråga kan därför upptas till sakprövning.

Prövning i sak

- 21 Det framgår av artikel 50b i direktiv 78/660 att ledamöterna av ett företags förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan har skyldighet att se till att årsredovisningen, förvaltningsberättelsen samt företagsstyrningsrapporten upprättas och offentliggörs i enlighet med kraven i detta direktiv och, i tillämpliga fall, i enlighet med internationell redovisningsstandard som antagits i enlighet med förordning nr 1606/2002.
- 22 I artikel 47 i nämnda direktiv föreskrivs att "[v]ederbörligen fastställt årsbokslut, förvaltningsberättelsen och en berättelse avgiven av den person som är ansvarig för revisionen av räkenskaperna skall offentliggöras enligt varje medlemsstats lagstiftning i överensstämmelse med artikel 3 i [direktiv 68/151]". Sistnämnda direktiv har upphävts genom och ersatts av Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/101/EG av den 16 september 2009 om samordning av de skyddsåtgärder som krävs i medlemsstaterna av de i artikel 48 andra stycket i fördraget avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen, i syfte att göra skyddsåtgärderna likvärdiga inom gemenskapen (EUT L 258, s. 11).
- 23 Enligt artikel 57 i direktiv 78/660 behöver en medlemsstat inte tillämpa föreskrifterna i samma direktiv om innehåll, revision och offentliggörande av årsbokslut på bolag som lyder under dess lagstiftning och är dotterföretag, i den mening som avses i direktiv 83/349, om villkoren i punkterna a-g i artikel 57 är uppfyllda. I punkt a föreskrivs ett villkor att moderföretaget lyder under en medlemsstats lagstiftning.
- 24 Det är utrett att Förbundsrepubliken Tyskland har utnyttjat möjligheten enligt artikel 57 i direktiv 78/660. Det framgår emellertid av 264 § stycke 3 och 290 § stycke 1 HGB att undantaget endast omfattar koncerner där inte bara dotterbolaget, utan även dess moderbolag har sitt säte i Tyskland.
- 25 I artikel 57 a i direktiv 78/660 används emellertid uttrycket "en medlemsstats lagstiftning", vilket otvetydigt visar att vid tillämpningen av det i artikeln föreskrivna undantaget kan moderbolaget lyda under lagstiftningen i vilken medlemsstat som helst i Europeiska unionen och att det inte krävs att denna lagstiftning även reglerar det dotterbolag som åberopar undantaget.
- 26 Denna tolkning bekräftas av den omständigheten att det i inledningsfrasen i artikel 57 i direktiv 78/660, till skillnad från formuleringen om moderbolaget, anges att en medlemsstat kan göra undantag för dotterbolag som lyder under "dess lagstiftning".
- 27 När en medlemsstat har valt att utnyttja detta undantag kan den inte i tillämpningsvillkoren för detta undantag föreskriva en åtskillnad i behandling mellan moderbolag med säte i den aktuella medlemsstaten och moderbolag med säte i en annan medlemsstat.
- 28 De här aktuella nationella bestämmelserna, som inskränker undantaget vad rör offentliggörande av årsredovisningar till att endast gälla dotterbolag vars moderbolag har sitt säte i samma medlemsstat som dotterbolaget, strider således mot ordalydelsen i artikel 57 a i direktiv 78/660.
- 29 Mot denna bakgrund är det inte nödvändigt att bedöma huruvida de aktuella nationella bestämmelserna strider mot etableringsfriheten enligt artikel 49 FEUF (se, för ett liknande resonemang, dom av den 13 juli 2000 i mål C-456/98, Centrosteeel, REG 2000, s. I-6007, punkt 18).
- 30 Tolkningsfrågan ska därför besvaras enligt följande. Artikel 57 i direktiv 78/660 ska tolkas så, att den utgör hinder mot en medlemsstats lagstiftning enligt vilken undantaget för ett dotterbolag, som lyder under denna medlemsstats lagstiftning, vad rör detta direktivs föreskrifter om innehåll, revision och offentliggörande av årsredovisning endast gäller om även moderbolaget lyder under dess lagstiftning.

Rättegångskostnader

- 31 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tionde avdelningen) följande:

Artikel 57 i rådets fjärde direktiv 78/660/EEG av den 25 juli 1978 grundat på artikel 54.3 g i fördraget om årsbokslut i vissa typer av bolag, i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/46/EG av den 14 juni 2006, ska tolkas så, att den utgör hinder mot en medlemsstats lagstiftning enligt vilken undantaget för ett dotterbolag, som lyder under denna medlemsstats lagstiftning, vad rör detta direktivs föreskrifter om innehåll, revision och offentliggörande av årsredovisning, endast gäller om även moderbolaget lyder under dess lagstiftning.

Underskrifter